

OKUL ÖNCESİ EĞİTİMDE AİLE KATILIMI HAKKINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF TEACHERS' OPINIONS ABOUT FAMILY PARTICIPATION IN PRESCHOOL EDUCATION

Ruken ÇEÇEN

MEB., rukencecen77@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0008-7475-5154>

Tekin KURTAY

MEB., hiranur8338@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-8241-2698>

Mehmet DİNÇER

MEB., muhammeddincer@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0006-8684-4950>

Bilal DİNÇER

MEB., a.rap.istanbul@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0007-1556-2232>

Recep ÖZÇELİK

MEB., recepoz47@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-3552-2445>

Müslüm BULUT

MEB., bulut2172@hotmail.com, <https://orcid.org/0009-0005-0127-6329>

ÖZET

Okul öncesi eğitimde aile katılımı hakkında öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma 2023-2024 yılında Mardin ili Kızıltepe ilçesinde görev yapan 25 okul öncesi öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubuna dâhil olan öğretmenlere araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formu uygulanmış ve toplanan veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre; aile katılımı etkinliklerinin sıklığının yetersiz olduğu, aile katılımı etkinliklerini planlarken en çok ders planlarını dikkate aldıkları, aile katılımı etkinliklerinde aile birliğinin en etkili unsur olduğu, velilerin aile katılım etkinliklerine katılma konusunda isteksiz olma nedenlerinin başında zaman yetersizliği olduğu, aile katılımı etkinliklerinin çocukların etkinliklere katılma isteğini artırdığı ve aile katılımı etkinlikleri ile ilgili velilerin en çok okulu ve öğretmeni tanıma imkânı bulduklarına dair dönüşler verdikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında araştırmacılara ve uygulayıcılara çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile katılımı, okul öncesi eğitim, öğretmen

ABSTRACT

This research, which was carried out to determine the views of teachers about family involvement in preschool education, was conducted with 25 preschool teachers working in Kızıltepe district of Mardin province in 2023-2024. The interview form prepared by the researcher was applied to the teachers included in the study group and the collected data were analyzed by content analysis method. According to the opinions of preschool teachers, it was concluded that the frequency of parental involvement activities was insufficient, they mostly took lesson plans into consideration when planning parental involvement activities, family unity was the most effective factor in parental involvement activities, lack of time was the main reason why parents were reluctant to participate in parental involvement activities, parental involvement activities increased children's willingness to participate in activities, and

parents mostly gave feedback that they had the opportunity to get to know the school and the teacher about parental involvement activities. In the light of these results, various suggestions were made to researchers and practitioners.

Key Words: Parental involvement, preschool education, teacher

1. GİRİŞ

Çocuklar okulda eğitime başlayınca kadar daimî ve ilk öğretmenleri aileleridir. Ebeveynler çocukların gelişiminden ve eğitiminden birinci derecede sorumluluk sahibidir ve bu sorumluluk yalnızca okula başlayana kadar değildir. Çocuk okula başladığında bu sorumluluk öğretmenle paylaşılır. Bu nedendir ki yapılan birçok araştırma ailelerin ve öğretmenlerin birlikte hareket etmeleri çocukların eğitimlerinde birçok olumlu etkiye sahiptir (Çetinkaya, 2017).

Çocuklar okula başladıklarında büyüdükleri ve yetiştikleri ailelerden oldukça derin izler taşırlar ve bu izleri genellikle sınıf ortamına yansıtırlar. Öğretmen ve okul bu izleri göz önünde bulundurmalıdır (Gürşimşek, 2003). Aile katılımı, çocukların birçok alanda gelişimine katkı sağlamak adına öğrenci-öğretmen-aile takım çalışmasının sağlanması olarak tanımlanabilir (Cavkaytar, 2000). Aile katılımında temel amaç çocuğun okuldaki ve evdeki yaşamını eşgüdümleyerek çocuğun eğitim ortamına karşı olan güven duygusunu, aidiyetini, bağlılığını ve sempatisini artırmaktır. Bu temel amacın yanı sıra birdiğer amaç da dezavantajlı çevrelerden gelen çocukların üzerinde oluşan olumsuz çevre etkilerini en aza indirmektir (Çamlıbel Çakmak, 2010). Aile katılımı öğrenciye istedik davranışların kazandırılması konusunda oldukça büyük bir öneme sahiptir. Öğretmenin ve ailenin öğrenci ile ilgili beklentilerinin ve tutumlarının benzer olması öğrencinin gelişiminin istedik yönde olması açısından tutarlık sağlayacaktır (Karaduman, 2016).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), öğretmenlere ve okul yöneticilerine örneklerle iyi bir bilgi kaynağı ve katılım stratejileri sunarak aile katılımı programlarının uygulanmasının önemine dikkat çekmektedir. "Erken Çocukluk Eğitimi için Bütünleşik Aile Destek Programı" bu durum için hazırlanmış pratik bir kitapçıktır. Sadece aile katılımı stratejilerini ve tekniklerini değil, aynı zamanda okul içi ve okul dışı veli katılımı etkinliklerini de açıklar. Entegre aile destek programı üç bölümden oluşmaktadır; aile eğitimi, aile katılımı ve öğretmen rehberi. Bunun yanı sıra MEB her seviyeden eğitim programında aile katılımının önemine değinmekte ve bu konuda müfredatta ilgili konularda aile katılımına yer vermektedir (MEB, 2013).

Okul öncesi eğitim çağında öğrencisi olan veliler, çocuklarının küçük olması, eğitimleri ve gelecekleri ile ilgili belirsizliklerin henüz devam ediyor olması gibi nedenlerle, erken yaşlarda aile katılımı konusunda diğer yaş grubunda öğrencisi olan velilere göre daha istekli olabilmektedir (Çıkar, 2019). Tüm bunlara rağmen velilerin çalışma yoğunluğu, zaman kısıtlaması, kalabalık ailelere sahip olmaları, eğitim düzeyleri, okulun bu konuda isteksiz olması vb. nedenlerden ötürü aile katılımının eğitim politikaları açısından beklenen düzeyde olmadığını söylemek mümkündür (Ersen, 2020).

Okul öncesi eğitim programları incelendiğinde, geçmişte de günümüzde de okul öncesi eğitim çağında çocukların sağlıklı gelişim göstermelerinin ve özgüvenli bireyler olarak yetişmelerinin sağlanması için ailenin eğitime dâhil edilmesinin gerekliliği vurgulanmaktadır (Kurtbaş, 2019). Görür (2020) yaptığı araştırma ile okul öncesi eğitimde aile katılımının çocukların gelişimi için son derece önemli olduğuna vurgu yapmaktadır.

Aile katılımı özellikle okul öncesi eğitim çağında önemli olması nedeniyle birçok araştırmaya konu olmuştur. Ancak alan yazın incelendiğinde aile katılımının uygulayıcısı konumunda olan okul öncesi öğretmenlerin penceresinden konuyu inceleyen çok az araştırma olduğu görülmektedir (Akkaya, 2007; Atakan, 2010; Görür, 2020; Akgün, 2022). Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı hakkındaki görüşleri bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın temel amacına ulaşmak için aşağıda verilen araştırma sorularına yanıt aranmıştır:

- Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin sıklığı hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin planlanması ile ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?
- Aile yapısının okul öncesi eğitimde aile katılımına etkisi hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi eğitimde velilerin aile katılımına yönelik engelleri hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğrenciler üzerindeki etkileri ile ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?
- Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili velilerden alınan dönüşlerle ilgili öğretmen görüşleri nelerdir?

2. LİTERATÜR İNCELEMESİ

2.1. Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim, çocukların ailelerinde aldıkları temel eğitimlerin ardından, ev ortamından ilk kez ayrıldığı ve geçmiş yaşantılarına göre daha sosyal bir ortam olan, okul ve öğretmen kavramları ile tanıştığı ilk eğitimdir (Erginer ve Saklan, 2023). Okul öncesi eğitim döneminde çocuklar sosyal, bilişsel, dilsel ve psikomotor becerilerini geliştirmekte ve tamamlamaktadır. Ayrıca çocukların karakter gelişimleri ve benlik algılarını oluşturmalarında okul öncesi dönemin büyük bir önemi bulunmaktadır. Nitekim okul öncesi eğitim alan çocuklarda bu gelişimlerin yeterli olduğu görülmektedir (Özsoy, 2017). Okul öncesi dönemde çocukların alacakları kaliteli bir eğitim onların daha sonraki eğitim hayatlarında hem akademik anlamda hem de davranışsal olarak daha başarılı olmalarını ve öğrenmeye yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlamaktadır (Yazar, Çelik ve Kök, 2008).

Tüm eğitim süreçlerinde olduğu gibi okul öncesi eğitim sürecinin de planlı olması ve bir plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir. Eğitimde aksaklıklar yaşanmaması için ev ortamında da sürdürülmesi önemlidir. Bu nedenle ailelerin de okul öncesi eğitim sürecine dâhil olması gerekir (Cömert ve Güleç, 2004). Milli Eğitim Şûrası'nın "Okul öncesi eğitim dönemi ile ailelerin eğitim alması önemli bir faktör olarak ele alınmalı, Aile Katılım Programları ile Ana-baba okulları yaygınlaştırılmalıdır" kararı bu görüşü destekler niteliktedir (MEB, 1996).

Okul öncesi eğitimi boyunca çocukların tüm gelişim özellikleri desteklenir. Öte yandan çocuklarla birlikte ailelerin de okul öncesi eğitimden sağladıkları fayda azımsanamayacak düzeydedir. Ailelerin eğitim sürecine katılım sıklığı, okula ve eğitime yönelik tutum ve görüşlerinde olumlu değişikliklere neden olabilmektedir (Uyanık Balat, 2007).

2.2. Aile Katılımı

Bu araştırmada "Aile katılımı" olarak kullanılan kavramın temel tanımı Heynes (2005) tarafından "ebeveynlerin çocuklarının eğitim süreçlerine ve deneyimlerine katılımı" olarak verilmiştir (akt. Deveci, 2022). Ancak aile katılımı, ebeveynler ve öğretmenler açısından farklı görülmektedir. Ebeveynler için aile katılımı, çocukların okula gitmesini sağlamak ve onları güvende tutmak olarak tanımlanırken; öğretmenler için ebeveynin okuldaki varlığı olarak tanımlanmaktadır (Akgün, 2022).

Dimock, O "Donoghue ve Robb (1996) veli katılımını beş kategori altında tanımlamaktadır: okul seçimi, resmi yapılar veya topluluklar aracılığıyla karar verme, öğretme ve öğrenme, fiziksel ve maddi çevrenin etkisi ve iletişim. Okul seçimi, ebeveynlerin çocukları için okul veya eğitim deneyimi seçme kararlarını ifade eder. Okula aile birliklerine veya diğer resmi yapılara dâhil olan ebeveynler, ikinci katılım biçimi olarak karar verme olarak kabul edilir. Üçüncü katılım şekli, öğretme ve öğrenme, hem okulda hem de evde yürütülen tüm katılım faaliyetlerini kapsar. Bu öğretme ve öğrenme süreci üç bağlamda gerçekleşir; ebeveynler evde olduklarında, sınıf dışındayken ve sınıfta gönüllü olduklarında. Ebeveyn katılımının tanımında kullanılan dördüncü kategori, fiziksel ve maddi çevrenin etkisidir. Bu kategori içerisinde güvenli ve konforlu bir okul ortamının sağlanması gerektiği belirtilmektedir. Aile katılımının tanımında odaklandığı son kategori, iletişim yoluyla katılımıdır. Bu bakış açısına göre, ebeveynlerin öğrenci gelişimi, öğrenci davranışı ve okul kuralları gibi birçok nedenden dolayı okulla temas halinde olma konusunda önemli bir rolü vardır (Akt. Taştepe, 2020).

Epstein (2001; akt. Çetinkaya, 2017) Aile katılımını ebeveynlik, iletişim, gönüllülük, evde öğrenme, karar verme ve toplumla işbirliği olmak üzere altı başlık altında tanımlamaktadır. Tipolojiye göre ebeveynlik, çocuğun güvenliğini sağlamak ve sağlığıyla ilgilenmek gibi eğitimsel kaygılar olmaksızın ebeveynler tarafından çocuklar için sağlanan faaliyetler olarak tanımlanır; ayrıca öğrenmeyi teşvik eden olumlu bir ev ortamı sürdürülür. Bu süreçte okullar, ebeveynlerin çocuklarının gelişimi hakkında bilgi edinmeleri ve bu gelişimi desteklemeleri için fırsatlar sağlayabilir. İkinci başlık, evden okula ve okuldan eve bilgi aktarımını içeren iletişimdir. Bu iki yönlü iletişim telefon görüşmeleri, veli konferansları veya karneler aracılığıyla sağlanabilir. Üçüncü katılım türü ise ebeveynlerin çevreye ve/veya okulda yürütülen faaliyetlere önemli katkılarda bulunduğu gönüllülüktür. Okullar velilere etkinlikler açısından esnek programlar sağladığında, velilerin okullara gönüllü katılımında artış görülebilir. Ayrıca, okullar tarafından sağlanan gönüllülük fırsatlarındaki artış, ebeveynlerin gönüllü katılımını artırabilir. Dördüncü başlık olan evde öğrenme konusunda, öğretmenlerin çocuklarının öğrenmesine nasıl rehberlik edecekleri konusunda destek vermesiyle, ebeveynler evde okulla ilgili etkinliklerde öğrenme sürecini denetleyebilirler. Aile katılımının beşinci türü; ebeveynlerin çocuklarının okuldaki karar alma sürecine katılımını ifade eder, bu şekilde katılım ebeveynlerin çocuklarının eğitimi açısından güçlenmesine yol açar. Toplumla iş birliği yapmak, aile katılımının altıncı türü olarak belirtilmektedir. Okullar, ebeveynlerin sağlık hizmetleri, kültürel etkinlikler veya okul sonrası bakım programları gibi çeşitli hizmetlerle iletişime geçmeleri için fırsatlar sağlayabilir (Altan, 2019).

2.2.1. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımının Önemi

Aile katılımının ebeveynler, okullar ve çocuklar için faydaları vardır. Öğretmen görüşlerine göre, ebeveynleri eğitim süreçlerine aktif olarak dahil olan öğrenciler, akademik olarak daha başarılı olmakta, yüksek devam oranlarına sahip olmakta ve ebeveynleri çocuklarının eğitimine dahil olmayan akranlarına göre daha olumlu davranışlar sergilemektedir (Görür, 2020). Ailelerin okula katılımı, çocuklarının başarısını ve öğrenme sürecine katılımlarını artırır ve böylece çocuğun becerileri gelişir. Bununla birlikte ebeveynlerin, çocuklarının başarısını desteklemek için özerkliği destekleyici, süreç odaklı ve katılımları hakkında olumlu bir algıya sahip olması gerekmektedir. Eğer katılım olumsuz bir algı üzerine gerçekleşiyorsa, kişi odaklı ve olumsuz duygusal destekle karakterize ediliyorsa, olumsuz sonuçları olabilir (Salvatierrave Cabello, 2022).

Warner (2010; akt. Özlen Demircan, 2012), çocukların duygusal gelişimiyle ilgili olarak ebeveynlerin okul etkinliklerine katılımını araştırmıştır. Ebeveynlerle yapılan görüşmelerde, bu etkinliklere katılırken çocuklarının duygusal gelişimiyle çok ilgilendikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin okul etkinliklerine katılma amacı, çocuklarının okuldaki mutluluğuna katkıda bulunmaktır. Ayrıca, çocukların okul motivasyonunun ebeveynlerin okula katılımından etkilendiği görülmüştür. Ebeveynler, çocuklarının akademik veya davranışsal sorunları konusunda okulla iletişim kurduklarında, çocuğun okuldaki motivasyonu artmıştır.

Araştırmalar, ebeveynlerin okuldaki etkinlikleri ile çocukların duygusal gelişimi arasındaki ilişkinin, ebeveynlerin çocuğun okuldaki ilerlemesi konusunda okulla iletişim kurması durumunda, çocukların okuldaki motivasyonunun artmasıyla sonuçlandığını göstermektedir (Bilgin, 2022). Ayrıca, yüksek sosyal becerilerin ebeveynler ve öğretmenler arasındaki olumlu ve güçlü ilişkilerle ilişkili olduğunu gösteren araştırmalarda alan yazında yer almaktadır (Karaduman, 2016).

Velilerin veli katılımı konusunda bazı soruları olsa da, araştırmalar velilerin ev ve okul arasında işbirliğine dayalı ilişkiler kurmak için okullarla birlikte çalışmaya hazır olduklarını göstermektedir (Atakan, 2010). Bununla birlikte Akkaya (2007) velilerin okulla iş birliği yapmaya istekli olduklarını, eğitim sürecine dâhil olmak için kendilerine güvendiklerini ve eğitim sürecine dâhil oldukça okuldan daha fazla tatmin olduklarını ifade etmiştir.

Yıldırım ve Dönmez (2008) öğretmenlerin veli okul iş birliğine ilişkin inançları üzerine bir çalışma yürütmüştür. Öğretmenler, veli okul iş birliğinin çocukları daha başarılı kıldığı için işlerini kolaylaştırdığını, okula çeşitli kaynaklar sağladığını ve öğrenme topluluğunu desteklediğini belirtmişlerdir. Bunlara ilave olarak, Yakıcı (2018) aile katılımının öğretmenlere bazı avantajlar sağladığını savunmuştur. Örneğin; aile katılımı sayesinde öğretmenler çocuğun aile yaşamı hakkında bilgi sahibi olurlar ve bu da öğretmenlerin çocuk için doğru adımları atmalarına yardımcı olur. Ayrıca, aile katılımı etkinlikleri ile öğretmenler öğretimde daha etkili hale gelir ve öğretmenler velileri bir kaynak olarak görür. Okullarında etkili bir veli katılımı olduğunda öğretmenlerin kendilerini işlerinde yeterli ve yetkin hissetmeleri de bir başka avantajdır.

2.2.2. Aile Katılımının Faydaları

Eğitim kurumlarının uyguladığı eğitim programlarının niteliği ve öğretmenlerin kalitesi çocukların eğitiminde etkili olsa da ailelerin programa dengeli bir şekilde dâhil olması çocukların başarısını artırmakta ve öğrendikleri bilgilerin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Shaw (2008; akt. Görür, 2020)'a göre çocukların başarılı olması isteniyorsa, bu süreçte okul

kadar ailelerinin de etkili olduğunun unutulmaması gerekmektedir.

Decker ve Decker (2005), ailenin eğitim sürecine katılımı ile çocukların kaygılarından arınarak kendilerini okulda daha rahat ve okula dâhil hissettiğini, ailelerine olan güvenlerinin arttığını ve öğretmenleri ile ilişkilerinin olumlu hale geldiğini ifade etmişlerdir. Aileleri eğitime katılan çocukların akademik performansları, aileleri eğitime katılmayan çocuklara göre daha yüksektir ve eğitime katılımlar ailenin özgüvenini artırarak çocukların gelişimlerini destekler (Alisinanoğlu, Bay ve Şimşek, 2014). Aile katılım etkinlikleri sayesinde ebeveynlerin çocuklarının gelişimini destekledikleri ve seviyeye uygun öğrenme ortamı yaratma konusunda daha iyi bir yaklaşıma sahip oldukları görülmektedir (MEB, 2013). Aileleri kendilerine zengin bir eğitim ortamı sağlayan çocukların ilkokula hazır bulunuşluk düzeyleri yüksektir (Kahraman Bağçeli, 2012). Çamlıbel Çakmak (2010) aile katılımının eğitimin sürekliliğini desteklediğini, eğitimin kalitesini artırdığını, başta çocuklar olmak üzere aile ve öğretmenlere dolaylı olarak faydası sağladığını belirtmektedir.

Eğitime aile katılımının öğrenciler, öğretmenler, veliler ve kurum için birçok faydası vardır. Güvenilir bir eğitim ortamının sağlanmasıyla öğrencinin akademik başarısı artar, sosyalleşerek topluma uyum sağlamayı öğrenir ve özgüveni artar; öğretmen aile ile işbirliği yaparak hedeflerine daha kolay ulaşır, sorumluluklarını paylaşır ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını ilk elden bilgilerle tanır; veliler çocuklarıyla daha sağlıklı iletişim kurmaya başlar ve onların eğitim sürecinden haberdar olur; kurum ise eğitimde fırsat eşitliği, süreklilik ve kalite sağlar (Gülcan ve Taner, 2011; Keçeli Kaysılı, 2008).

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve verilerin analizi bilgilerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma nitel bir araştırma deseni olan fenomenolojik desende gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik çalışmalar, hali hazırda var olan ancak derinlemesine bilgi sahibi olunmayan konulara odaklanmaktadır. Fenomenolojik desende temel olan bireylerin tecrübeleridir. Kişilerin, toplumsal detayları kendi algılarıyla şekillendirmesi sonucunda ortaya çıkan verileri toplamak için tercih edilen yollardan biridir (Özdemir, 2010).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Mardin ili Kızıltepe ilçesinde, 2023-2024 eğitim öğretim yılında görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 25 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubuna dâhil edilen öğretmenlerin seçiminde kolay ulaşılabilir durum örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolay ulaşılabilir durum örneklemesinde evrende yer alan bireylerden araştırmacı sayıca daha çok örnekleme ulaşmak için yakınında olan ve erişilmesi kolay olan katılımcıları tercih eder. Bu durum genelleme imkânını azaltsa da araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Bu yüzden genellikle araştırmanın kısa sürede bitmesi gereken durumlarda tercih edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir. Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak ve kodlamanın daha kolay olması açısından okul öncesi öğretmenleri Ö1, Ö2.. şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait bilgiler

Katılımcı	Cinsiyeti	Mezuniyet Durumu	Mesleki Kıdemi (Yıl)	Medeni Durumu
Ö1	Kadın	Lisans	12	Bekâr
Ö2	Kadın	Yüksek Lisans	22	Evli
Ö3	Kadın	Yüksek Lisans	18	Evli
Ö4	Kadın	Lisans	16	Evli
Ö5	Kadın	Lisans	11	Evli
Ö6	Kadın	Yüksek Lisans	19	Evli
Ö7	Kadın	Lisans	23	Evli
Ö8	Kadın	Yüksek Lisans	21	Bekâr
Ö9	Kadın	Lisans	9	Evli
Ö10	Kadın	Lisans	14	Evli
Ö11	Kadın	Lisans	16	Bekâr
Ö12	Kadın	Yüksek Lisans	7	Bekâr
Ö13	Kadın	Lisans	15	Evli
Ö14	Kadın	Lisans	22	Evli
Ö15	Kadın	Lisans	19	Evli
Ö16	Kadın	Yüksek Lisans	14	Evli
Ö17	Kadın	Yüksek Lisans	19	Evli
Ö18	Kadın	Lisans	17	Evli
Ö19	Kadın	Yüksek Lisans	13	Bekâr
Ö20	Kadın	Lisans	16	Evli
Ö21	Kadın	Lisans	18	Evli
Ö22	Kadın	Lisans	20	Evli
Ö23	Kadın	Lisans	10	Bekâr
Ö24	Kadın	Lisans	18	Bekâr
Ö25	Kadın	Lisans	21	Evli

3.3. Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak, benzer konuda yapılan araştırmaların (Atakan, 2010; Görür, 2020; Akgün, 2022) taranması sonucunda araştırmacı tarafından geliştirilen ve iki bölümden oluşan görüşme formu kullanılmıştır. İlk bölümde katılımcının demografik bilgilerinin soruldu 4 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise araştırmanın amacına ve alt amaçlarına yönelik 6 soru yer almaktadır.

Görüşme formu, araştırmacı tarafından, öğretmenlerin görevlerini aksatmayacağı şekilde yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Görüşme yapmadan önce öğretmenin uygun olduğu zaman dilimi araştırmacı ile birlikte belirlenmiş ve görüşme katılımcının uygun olduğu esnada, katılımcı tarafından uygun görülen ortamda gerçekleştirilmiştir. Bu tedbirler sayesinde katılımcının sorulara olabildiğince rahat ve samimi cevaplar vermesi amaçlanmıştır. Görüşmeler esnasında katılımcılar kimliklerini açık edecek bilgiler vermemesi konusunda araştırmacı tarafından uyarılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen görüşmeler ile elde edilen veriler, araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun bir şekilde içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik

analizi, elde edilen verilerin detaylı bir şekilde analiz edilmesi ile verileri betimleyen kategori ve temalar ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmacı verilerde sıklıkla tekrarlanan veya katılımcının özellikle vurguladığı kavramlardan kodları, sıklıkla kullanılan kodlardan da kategorileri oluşturur. Kısaca bu yöntemde benzerolan ifadeler, bir başka deyişle kodlar ortak başlıklar yani kategoriler altında toplanarak yorumlanır (Baltacı, 2019).

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi doğrultusunda araştırmanın alt amaçlarına yönelik elde edilen bulgular tablolar halinde verilmektedir.

4.1. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinliklerinin Sıklığı Hakkında Öğretmen Görüşleri

Araştırmada toplanan verilerin analizi neticesinde okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin sıklığı hakkındaki öğretmen görüşlerine dair bulgular aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 2. Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin sıklığı hakkında öğretmen görüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Yeterli değil	Ö4, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24	13
Çok yetersiz	Ö1, Ö5, Ö6, Ö10, Ö14, Ö15, Ö23	7
Yeterli	Ö2, Ö8, Ö13, Ö25	4
Gereğinden fazla	Ö3	

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların aile katılımı etkinliklerinin sıklığı ile ilgili görüşlerinin “yeterli değil” (f=13), “çok yetersiz” (f=7), “yeterli” (f=4) ve “gereğinden fazla” (f=1) olmak üzere 4 kategoride toplandığı görülmüştür. Belirlenen 4 kategori altında toplam 25 görüş bulunmaktadır.

Katılımcıların çok büyük bir çoğunluğunun “yeterli değil” (f=13) görüşünü dile getirdikleri görülmüştür. Bu görüşlere ilişkin dikkat çeken örnekler şöyledir:

“Planlarda yer alan aile katılımı etkinlikleri sayı olarak yeterli değil. Her aile katılımı etkinliğine her veli katılmıyor. Daha sık yapılırsa velilerin katılma sayısı daha yeterli olurdu” (Ö4).

“Ailelerin okulu tanıması, çocuğun ailesini okulda görmesi ve okulu benimsemesi için yeterli sıklıkta değil” (Ö7).

“Etkinlik olarak tanımlanan aile katılımı etkinliklerinin sayısı yeterli gelmediği için ailelerin katılacağı ekstra etkinlikler planlamak zorunda kalıyorum” (Ö11, Ö16).

“Ben Aile Katılımı etkinliklerinin sıklığını yeterli bulmuyorum.” (Ö9, Ö18, Ö21, Ö24).

Katılımcılardan aile katılımı etkinliği sıklığı hakkında bildirdikleri “çok yetersiz” (f=7) kategorisinde yer alan görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Aile katılımı etkinliklerinin sıklığı çok yetersiz, çok daha fazla olması gerekiyor.” (Ö1, Ö5, Ö12).

“Velilerin okulu ve öğretmeni tanınması, aynı şekilde öğretmenin de velileri tanınması; doğru bir iletişim için çok gerekli. Bu da ancak sıkça yapılacak aile katılımı etkinlikleri ile mümkün fakat bu etkinliklerin sıklığı şu an çok yetersiz” (Ö6).

“...zaten hiçbir etkinliğe katılım tam olmuyor. Sıklığı da çok yetersiz olduğu için istenilenden çok uzak kalıyor” (Ö23).

Katılımcıların verdikleri yanıtlardan “yeterli” (f=4) kategorisinde değerlendirilen bazı yanıtlar aşağıda verilmiştir:

“Biraz daha sık olabilirdi ama bu haliyle de yeterli” (Ö2, Ö8).

“Daha sık olsa veliler için zor olurdu, ben yeterli olduğunu düşünüyorum.” (Ö25).

Katılımcılardan Ö3 “gereğinden fazla” (f=1) görüşünü şu şekilde ifade etmiştir: “Bu kadar aile katılım etkinliği yapmak doğru değil, öğrencinin bireyselleşmesi için biraz daha okulda bireysel zaman geçirmesi gerekiyor.” (Ö3).

Yukarıdaki görüşlerden yola çıkarak öğretmenlerin çoğunlukla aile katılımı etkinliklerini sıklık olarak yetersiz gördüğünü söylemek mümkündür. Bu görüşlerden yola çıkarak; öğretmenlerin, aile katılımı etkinliklerinden fayda sağladıkları ancak bu etkinliklerin yeterli sayıda yapılma imkânının bulunmaması nedeniyle etkinliklerin artırılmasını talep ettikleri düşünülebilir.

4.2. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı Etkinliklerinin Planlanmasında Dikkat Edilen Hususlar ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Katılımcılarla yapılan görüşmelerle toplanan veriler analiz edildiğinde, okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin planlanmasında dikkat edilen hususlar ile ilgili öğretmen görüşlerine dair elde edilen bulgular aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 3. Aile katılımı etkinliklerinin planlanması ile ilgili öğretmen görüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Günlük Planlar ve Kazanımlar	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö15, Ö18, Ö21, Ö24, Ö25	14
Ailelerin imkânları	Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö22, Ö25	12
Etkinliğin zamanlaması	Ö2, Ö5, Ö14, Ö15, Ö19, Ö22, Ö23, Ö25	8
Ailelerin istekleri	Ö4, Ö8, Ö13, Ö17, Ö20, Ö21	6
Okulun imkânları	Ö8, Ö16, Ö19, Ö21	4

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların vermiş oldukları yanıtların “günlük planlar ve kazanımlar” (f=14), “ailelerin imkânları” (f=12), “etkinliğin zamanlaması” (f=8), “ailelerin istekleri” (f=6), “okulun imkânları” (f=4) şeklinde 5 kategori altında toplandığı görülmektedir. 5 kategori altında toplam 44 görüş bulunmaktadır.

Katılımcı görüşlerinin en çok “günlük planlar ve kazanımlar” (f=14) kategorisi altında toplandığı görülmüştür. Bu kategoride değerlendirilen görüşlere örnek olarak:

“Hedeflenen kazanımlara ulaşmayı sağlayacak etkinlikler olmasına özen gösteriyorum” (Ö3, Ö15, Ö18, Ö21).

“Eğitim öğretim yılının başında yapılan aylık planlar ve bunlara göre hazırlanan günlük planlara göre etkinlik planlıyorum.” (Ö1, Ö3, Ö7).

“Planlarımızda belirtilen kazanımlara göre aile katılımı etkinliği planlıyorum.” (Ö4, Ö6, Ö11).

Katılımcıların sıklıkla ifade ettiği bir diğer görüş olan “ailenin imkânları” (f=12) görüşlerine örnek olarak:

“Ailelerin çoğu çalışan aileler, zaman açısından onların katılabilecekleri etkinlikler olmasına özen gösteriyorum.” (Ö2, Ö14, Ö22, Ö25).

“Maddi imkânı kısıtlı ailelerin de katılmakta zorlanmayacağı etkinlikler planlama çalışıyorum. Onlara herhangi bir masraf çıkaramamaya özen gösteriyorum.” (Ö3, Ö6, Ö11).

“Ailelerin etkinliklere katılmasında ulaşım imkânları etkili olabiliyor. Bu yüzden dışarıda bir etkinlikten ziyade genellikle etkinliği okulda planlıyorum.” (Ö5, Ö9).

Katılımcıların aile katılım etkinliklerini planlarken dikkat ettikleri hususlar ile ilgili görüşlerinden “etkinliğin zamanlaması” (f=8) kategorisinde değerlendirilen görüşlere dair bazı örnekler şöyledir:

“Zaman olarak ailelerin kolay katılabileceği zamanlarda yapmaya dikkat ediyorum.” (Ö2, Ö14, Ö22, Ö25).

“Katılımın çok olacağı zamanlara göre planlama yapıyorum.” (Ö5, Ö8, Ö15, Ö23).

Katılımcıların aile katılım etkinliklerinin planlanmasına yönelik görüşlerinden “aile istekleri” (f=6) kategorisine dâhil edilen görüşlerden bazıları şu şekildedir:

“Eğitim öğretim yılına başlarken velilerden Aile Etkinlik Formu doldurmalarını istiyoruz. Bu formda ailelerin ne tür etkinliklere katılabileceği ne zaman katılabileceği gibi sorular soruyoruz. Bu formlar sayesinde ailelerin isteklerine yönelik aile katılım etkinlikleri planlama imkânımız oluyor.” (Ö13, Ö20, Ö21).

“Ailelerin isteklerine yönelik etkinlikler gerçekleştirdiğimizde katılım yüksek oluyor ve çocuklar etkinliğe daha çok hevesle katılıyor.” (Ö17).

Katılımcıların ifade ettikleri görüşlerden “okulun imkânları” (f=4) kategorisinde değerlendirilen görüşlere örnek olarak:

“Etkinliğin okulumuz imkânlarıyla gerçekleştirilebilir bir etkinlik olmasına dikkat ediyorum.” (Ö8).

“Okulumuzda etkinlikleri yapabileceğimiz çok alan yok. Diğer öğretmenlerle koordineli bir şekilde okulun imkânlarını en uygun şekilde değerlendirmeye yönelik plan yapıyorum.” (Ö21).

Yukarıda yer alan görüşler birlikte değerlendirildiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılım etkinliklerini planlarken büyük ölçüde ders planlarında yer alan etkinlikleri ve velilerin imkânlarını dikkate aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte katılımcıların görüşlerine göre ailelerin katılımını en üst düzeyde olması için doğru zamanda planlanması da önem arz etmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin aile katılımı etkinliklerini planlarken ders planlarını ön planda tutmaları, eğitimde planlamanın verimli bir eğitimin temelini oluşturmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Planlarına uygun şekilde aile etkinliği planlayan öğretmenler, bu etkinlikleri gerçekleştirmeden önce gerekli hazırlıkları yapabilecek imkânları bulmaktadır.

4.3. Aile Yapısının Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımına Etkisi Hakkında Öğretmen Görüşleri

Görüşme formu ile toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda okul öncesi eğitimde aile yapısının aile katılımına etkisine yönelik elde edilen bulgular aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 4. Aile yapısının okul öncesi eğitimde aile katılımına etkisi hakkında öğretmen görüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Boşanmış ebeveynlerin sorumluluk almaması	Ö5, Ö6, Ö10, Ö12, Ö17, Ö18, Ö19, Ö22, Ö23	9
Boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmekten kaçınması	Ö1, Ö9, Ö11, Ö14, Ö20, Ö25	6
Aile büyüklerinin (büyükanne /büyükbaba) etkisi	Ö2, Ö7, Ö21, Ö24	4
Boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmelerinden kaynaklı sorunlar	Ö8, Ö15	2

Tablo 4 incelendiğinde katılımcıların aile yapısının aile katılım etkinlikleri üzerindeki etkisine dair görüşlerinin 4 kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler “boşanmış ebeveynlerin sorumluluk almaması” (f=9), “boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmekten kaçınması” (f=6), “aile büyüklerinin etkisi” (f=4) ve “boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmelerinden kaynaklı sorunlar” (f=2) olarak belirlenmiştir. Bu 4 kategori altında toplam 21 görüş yer almaktadır. Aile yapısının aile katılımında etkili olmadığına dair 4 katılımcının görüşü tabloda gösterilmemektedir.

Katılımcıların “boşanmış ebeveynlerin sorumluluk almaması” (f=9) kategorisinde değerlendirilen görüşlerine örnek olarak:

“Bazı boşanmış velilere aile katılımı etkinliğini bildirdiğimde ‘annesini katılsın’ ya da ‘babasını katılsın’ yanıtını alıyorum. Böyle durumlarda ikisi de katılmıyor genelde.” (Ö6, Ö12).

“Özellikle boşanmış ebeveynlerde, kendi aralarındaki çekişme nedeniyle ikisi de bu sorumluluğu diğerine yıkmak istiyor.” (Ö23).

“Her boşanmış ailede böyle olmasa da zaman zaman ayrı olan veliler ‘ben gelmem’ diyerek diğer velinin katılması gerektiğini söyleyebiliyor.” (Ö5, Ö19).

Katılımcıların görüşlerinden “boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmekten kaçınması” (f=6) kategorisine dâhil edilen görüşlere dair birkaç örnek aşağıdaki gibidir:

“Boşanmış ebeveynler, özellikle sorunlu bir boşanma süreci geçirmişlerse, diğer ebeveyn ile bir araya gelmek istemediğinden katılmıyor” (Ö9, Ö14).

“Kimi boşanmış velim eski eşi ile bir araya gelirse sorun çıkacağını düşünerek etkinliklere gelmek istemiyor” (Ö1).

“Birbirleri ile hiç iletişimi olmayan boşanmış velilerim ‘o geliyorsa ben gelmem’ diyerek katılım gösteremeyebiliyor” (Ö11).

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlardan “aile büyüklerinin (büyükanne / büyükbaba) etkisi” (f=4) kategorisinde değerlendirilen görüşler şöyledir:

“Velilerimden ‘kayınvalidem bizimle kalıyor, çocukların peşinde gezmeyin deyip duruyor, ben okuldaki etkinliklere katılamam’ diyen var. Kalabalık ailelerde böyle sorunlar olabiliyor.” (Ö2).

“Babası yanında yaşayan bir velim var ve babasını bırakıp uzun süre evden çıkamıyor. Mesela o hiç katılamıyor aile katılımı etkinliklerine.” (Ö7, Ö24).

“Kalabalık yaşayan bir velim var. Annesi çocuğunun anaokuluna bile gitmesine karşıymış. Çocuğu okula getirirken bile tedirgin kadıncağız. O herhangi bir etkinliğe katılamadı şimdiye kadar” (Ö21).

Katılımcıların görüşlerinden “boşanmış ebeveynlerin bir araya gelmelerinden kaynaklı sorunlar” (f=2) olarak değerlendirilen iki görüş aşağıdaki gibidir:

“Bir keresinde boşanmış iki velim etkinlikte birbirlerine bağırarak küfrederek kavga çıkardılar. Ben hemen müdahale ettim ama bu tüm velileri tedirgin etti, bir süre etkinlik yapamadık” (Ö8).

“Geçen yıl yaptığım bir etkinlikte öğrencimin annesi aile etkinliğine erkek arkadaşı ile geldi, öğrencimin babası çok sinirlendir ve çocuğu alıp gitmek istedi. Tabi öğrencinin etkinliğe katılımı ve kazanım çok önemli olduğu için buna müsaade etmedim ve veliyi ikna ettim ama bir daha aile katılımı planlarken sürekli bunları dikkate almak zorunda kaldım.” (Ö15).

Yukarıdaki görüşler birlikte değerlendirildiğinde, öğrencilerin velilerinin boşanmış ya da bir arada olmasının aile katılımı etkinliğinde oldukça etkili bir unsur olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim belirlenen kategorilerin ve ifade edilen görüşlerin büyük çoğunluğu boşanmış ebeveynlerin aile katılımına etkisi üzerinedir.

Aile birliği bozulmuş ebeveynlerin kendi aralarındaki sorunlar, öğrencinin eğitim ortamına da yansımaktadır demek mümkündür. Okulda veya dışarıda yapılan bir aile katılımı etkinliğine boşanmış anne ve babanın birlikte katılmak istememesi, aile katılımı etkinliğinin amacından uzaklaşmasına ve bu etkinliğin öğrenci üzerindeki beklenen etkilerin azalmasına yol açmaktadır demek mümkündür.

4.4. Okul Öncesi Eğitimde Velilerin Aile Katılımına Yönelik Engelleri Hakkında Öğretmen Görüşleri

Çalışma grubuna dâhil olan öğretmenlerle yapılan görüşmeler neticesinde okul öncesi eğitimde velilerin aile katılımı etkinliklerine katılma konusunda isteksiz olmalarının neden olan etkenlere ilişkin elde edilen bulgular aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 5. Aile katılımı konusunda velilerin isteksiz olmalarına neden olan etkenler hakkında öğretmengörüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Zaman yetersizliği	Ö1, Ö2, Ö5, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö16, Ö18, Ö20, Ö21, Ö25	14
Diğer çocukları	Ö3, Ö7, Ö8, Ö10, Ö13, Ö14, Ö19	7
Aile yapısı	Ö4, Ö10, Ö12, Ö15, Ö22	5
Okulu önemsememe	Ö3, Ö9, Ö17, Ö23	4
Öğretmenle iletişim	Ö2, Ö24	2

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi eğitimde velilerin aile katılımı ile ilgili isteksiz olmalarına neden olan etkenler hakkında öğretmen görüşlerinin “zaman yetersizliği” (f=14), “diğer çocukları” (f=7), “aile yapısı” (f=5), “okulu önemsememe” (f=4), “öğretmenle iletişim” (f=2) olarak 5 kategoride toplandığı görülmektedir. 5 kategori altında toplam 32 görüş olduğu görülmüştür.

Kategorilerden “zaman yetersizliği” (f=14) kategorisi altında değerlendirilen görüşlere örnek olarak:

“Genellikle veliler çalışıyor ve okul saatlerinde mesaieleri oluyor. Aile katılımı etkinliklerimizin de çoğu okul zamanı olduğu için katılmak istemiyorlar.” (Ö1, Ö5, Ö8, Ö9, Ö12, Ö13, Ö16, Ö20, Ö21, Ö25).

“Veliler planladığımız tüm aile katılımlarına zaman ayıramıyor, bu nedenle de aralarından katılmak istediklerini seçiyorlar.” (Ö2, Ö6, Ö11).

Katılımcılardan bazıları “diğer çocukları” (f=7) olarak görüş bildirmiştir. Bugörüşlere örnek olarak:

“Bazı öğrencilerimin küçük kardeşleri var. Onları bırakacak yeri olmayanlar katılmak istemeyebiliyor.” (Ö7, Ö8, Ö13).

“Abisi/ablası sınava hazırlanan öğrencilerim var. Bu şekilde olan öğrencilerimin velileri aile katılımına karşı isteksiz olabiliyor.” (Ö3, Ö10).

“Genellikle veliler ilk çocukta aile katılımı konusunda daha istekliler. İkinci veya üçüncü çocukta hevesleri azaldığı için katılmak yönündeki istekleri de azalıyor.” (Ö19).

Katılımcı görüşlerinden “aile yapısı” (f=5) olarak değerlendirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

“Anne-baba boşanmışsa aile katılımı konusunda isteksiz olabiliyor.” (Ö4, Ö10).

“... Mesela çocuk eşinin ilk evliliğindense veli katılmak istemiyor.” (Ö12).

“Evde nüfus kalabalık olduğunda, yani büyükanne-büyükbaba falan da yanlarındaysa, çocuk sayısı da çoksa o zaman veliler çocuklarına yeterince ilgi gösteremiyor. Tabi o zaman da aile katılımı konusunda da isteksiz oluyor.” (Ö22).

Katılımcıların görüşleri arasında yer alan görüşlerden “okulu önemsememe” (f=4) olarak değerlendirilen görüşlere örnek olarak:

“Bazı veliler okulu/eğitimi önemsemiyor ki aile katılımı konusunda istekli olsun.” (Ö17,Ö23).

“Genel olarak eğitime karşı isteksiz velilerimiz de var. Zorunlu olmasa çocuğu okula göndermeyecek. Onlar aile katılımı konusunda da aşırı isteksiz oluyorlar genellikle.” (Ö3).

Görüşlerden “öğretmenle iletişim” (f=2) kategorisinde yer alan iki görüş şöyledir:

“Veliyle aramızda olumlu bir iletişim yoksa bu aile katılımına da yansıyor. Veli katılmak istemiyor.” (Ö24).

“Bir veli ile aramızda bir sorun yaşandığında, belki de bana tepki olsun diye, çoğunlukla o veli aile katılımı etkinliklerine katılmıyor.” (Ö2).

Yukarıda yer alan görüşler birlikte değerlendirildiğinde, okul öncesi eğitimde velilerin aile katılımı etkinliklerine katılmak konusunda isteksiz olmalarının başlıca nedeni zaman yetersizliği olarak görülmektedir. Bununla birlikte çocuk sayısının ve aile yapısının da velilerin isteği konusunda etkili olduğu söylenebilir.

Derinlemesine bir değerlendirme yapıldığında tüm etkenlerin de temelinde zaman ayıramama olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle velilerin zaman yetersizliğinin aile katılımı konusunda isteksiz olmalarının en önemli nedeni olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

4.5. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımının Öğrenciler Üzerindeki Etkileri ile İlgili Öğretmen Görüşleri

Görüşme formunda yer alan sorulara katılımcıların vermiş oldukları yanıtlardan yola çıkılarak okul öncesi eğitimde aile katılımının öğrenciler üzerindeki etkilerine yönelik elde edilen bulgular aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 6 Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğrenciler üzerindeki etkileri hakkında öğretmen görüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Etkinliklere katılıma isteğinin artması	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö16, Ö18, Ö19, Ö21, Ö25	12
Olumsuz davranışlarda azalma	Ö2, Ö7, Ö12, Ö14, Ö15, Ö17, Ö22, Ö23	8
Okula güven artışı	Ö5, Ö8, Ö13, Ö20, Ö24	5

Tablo 6'daki veriler incelendiğinde katılımcıların okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin öğrenciler üzerindeki etkilerine yönelik görüşlerinin “etkinliklere katılıma isteğinin artması” (f=12), “olumsuz davranışlarda azalma” (f=8) ve “okula güven artışı” (f=5) olmak üzere 3 kategoride toplandığı görülmektedir. 3 kategori altında toplam 25 görüş yer almaktadır.

“Etkinliklere katılıma isteğinin artması” (f=12) kategorisinde yer alan görüşlere örnek olarak:

“Çocuklar, ailelerinin okulda olması ve etkinlikleri onlarla birlikte yapmanın sonucunda tüm etkinliklere daha istekli katılırlar” (Ö4, Ö9, Ö16).

“Normalde etkinliklere karşı isteksiz olan çocuklar, aile katılımı ile birlikte tüm etkinliklerde daha fazla yer almaya başlıyor.” (Ö11, Ö25).

“Birçok çocuk, özellikle okula yeni başlayanlar, aile katılımı etkinliklerinden sonra sosyal olarak gelişim gösteriyor ve okulda yaptığımız diğer etkinliklere de daha hevesli bir şekilde katılıyor.” (Ö1).

Kategorilerden “olumsuz davranışlarda azalma” (f=8) kategorisinde değerlendirilen görüşlere dair birkaç örnek şöyledir:

“Çocuklar ailelerinin okulda yapılan aile katılım etkinliklerine katıldığında okula ve öğretmene karşı tutumlarını örnek alıyorlar. Bu da olumsuz davranışlarının azalmasına sebep oluyor.” (Ö2, Ö7, Ö14, Ö23).

“Okulda ailesini gören çocukta aidiyet ve sahiplenme hissi gelişiyor. Bunun neticesinde de olumsuz davranışları görülür bir şekilde azalıyor.” (Ö12).

“Aile ve öğretmeni bir arada gören çocuk davranışlarını kontrol etmeye özen gösteriyor. Aile katılımının böyle de bir etkisinden bahsedebiliriz.” (Ö17).

Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin çocuklar üzerindeki etkilerine yönelik öğretmen görüşlerinden “okula güven artışı” (f=5) kategorisinde yer alan görüşlere

dair örnekler şöyledir:

“Okul çocuklar için alıştıkları ortamın dışında bir ortam. Okula güvenmeleri zaman alıyor. Aile katılım etkinlikleri buna büyük katkı sağlıyor.” (Ö5).

“Ailenin etkinliklerde yer alması çocuk için okulun güvenebileceği bir ortam olduğunun teyidi oluyor bir nevi.” (Ö8).

“Bazı çocuklar okula güvenmek konusunda direnç gösteriyor. Ne zaman bir aile katılımı etkinliği gerçekleştiresek bu direnç azalıyor.” (Ö13).

Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular birlikte değerlendirildiğinde, öğrenciler üzerindeki en büyük etkinin, öğrencilerin etkinliklere katılma isteğinin artması olduğu söylenebilir. Okula yönelik güven duygusunun gelişmesine ilişkin katılımcı görüşleri de bu bulguyu desteklemektedir.

Elde edilen bulgular birlikte yorumlandığında aile katılımının çocuğun gelişimine yönelik olumlu katkılar sağladığı ortadadır. Öğretmenin öğrenci ile ilgili kazandırmak istediği birtakım olumlu tutumlara aile katılımı etkinlikleri ile birlikte hızlıca ulaşıldığı katılımcı görüşlerinden anlaşılmaktadır.

4.6. Okul Öncesi Eğitimde Aile Katılımı ile İlgili Velilerden Alınan Dönüşlerle İlgili Öğretmen Görüşleri

Okul öncesi öğretmenlerle yapılan görüşmelerde toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda, okul öncesi velilerinin öğretmenlere yaptıkları geri dönüşlere ilişkin bulgular aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 7. Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili velilerden alınan dönüşlerle ilgili öğretmen görüşleri

Kategori	Katılımcılar	f
Okulu/öğretmeni tanıma fırsatı	Ö1, Ö3, Ö6, Ö7, Ö9, Ö10, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö20, Ö21, Ö25	13
Yeni bilgi edinme fırsatı	Ö2, Ö8, Ö10, Ö14, Ö23	7
Dönüş yok	Ö4, Ö11, Ö15, Ö18, Ö22, Ö24	6
Gereksiz/Zaman Kaybı	Ö5, Ö13, Ö19	3

Tablo 7 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı ile ilgili velilerden alınan dönüşlerle ilgili görüşlerinin “okulu/öğretmeni tanıma fırsatı” (f=13), “yeni bilgi edinme fırsatı” (f=7), “dönüş yok” (f=6) ve “gereksiz/zaman kaybı” (f=3) olarak 4 kategori altında toplandığı ve bu 4 kategoride toplam 29 görüş yer aldığı görülmüştür.

Veli dönüşleri ile ilgili öğretmen görüşlerinden “okulu/öğretmeni tanıma fırsatı” (f=13) olarak değerlendirilen görüşlere örnek olarak:

“Velilerimden çoğunlukla ‘bu sayede sizi daha yakından tanıma fırsatımız oldu’ cümlesini duyuyorum.” (Ö1, Ö6, Ö7, Ö10, Ö25).

“Veliler aile katılım etkinlikleri sayesinde okulda vakit geçirme ve okulu daha iyi tanıma şansını bulduklarını ifade ediyorlar” (Ö3, Ö9, Ö14, Ö16).

“Bir aile katılım etkinliğinin ardından ‘hiç dışarıdan görüldüğünüz gibi biri değilmişsiniz, iyi ki bu etkinliği yapmışsınız’ diyen velim olmuştur.” (Ö12).

Katılımcıların görüşlerinden “yeni bilgi edinme fırsatı” (f=7) olarak değerlendirilen görüşlere birkaç örnek şöyledir:

“Aile katılımı etkinlikleri sayesinde çocuklarla ilgili tutumlarını değiştirmeleri gerektiğini öğrendiğini söyleyen velilerim oldu geçmişte.” (Ö23).

“Bir velim de ‘bu etkinlik çok güzelmiş, evde de yapabiliriz, öğrendiğimiz iyi oldu’ demişti.” (Ö14).

“Velilerimiz bizim aile etkinliklerinde sergilediğimiz tutumumuzu örnek aldıklarını ve çocukları ile iletişimde bunu uyguladıklarını ifade ediyor.” (Ö2).

“Gereksiz/zaman kaybı” (f=3) kategorisinde değerlendirilen görüşler şöyledir:

“Bir öğrencimin annesi ve babası ‘Hocam siz kendi kendinize eğlenseydiniz. Bizi niye çağırdınız anlamadım, sırf zaman kaybı’ diye söylenmişti. Bir daha da katılmadı zaten” (Ö5).

“Özellikle 3. çocuktan sonra veliler bu tür etkinlikleri gereksiz buluyorlar ve erken ayrılmanın yollarını arıyorlar.” (Ö19).

“Velilerin birçoğu hiç dönüş yapmıyor. Öyle bir beklentim de yok zaten. Nitekim bir keresinde velilerime ‘Bu tür aile katılımı etkinlikleri ile ilgili ne düşünüyorsunuz?’ diye sorduğumda velinin biri ‘çok gereksiz’ demişti” (Ö13).

Yukarıda yer alan görüşler birlikte değerlendirildiğinde, öğretmenlerin aile katılımı ile ilgili velilerin dönüşlerine ilişkin görüşlerinin genellikle okulu ve/veya öğretmeni tanımaya imkân buldukları yönünde olduğu ve aile katılımı etkinlikleri sayesinde velilerin öğrenci ile iletişimlerini geliştirdikleri yönünde dönüş sağladıkları söylenebilir.

Eğitimde okul-veli iş birliğinin çocuk üzerindeki olumlu etkilerinin veliler tarafından da anlaşıldığı katılımcı görüşlerinden ortaya çıkmaktadır. Velilerin aile katılımı etkinlikleri sonrasında yaptıkları geri bildirimler, okulu/öğretmeni tanımanın aile tarafından da önemsendiğini ve aile katılımı etkinliklerinin bu yönde katkı sağladığını ortaya koymaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri hakkında öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerine göre aile katılımı etkinliklerini sıklık olarak yetersiz gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Görürün (2020) yaptığı çalışmanın bulguları incelendiğinde okul öncesi öğretmenler, etkinliklerin sıklığı ile ilgili görüşlerini ifade ederken, hali hazırda yapılan etkinliklerin daha sık yapılması gerektiğinin altını çizmişlerdir. Ayrıca Kutlu Abu ve Kaymaz (2020) yaptıkları çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı etkinliklerini sayı olarak yetersiz gördüğünü ortaya koymuşlardır. Bu sonuçlar ile araştırma sonucunun örtüştüğü görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre okul öncesi öğretmenlerin aile katılımı etkinliği planlarken en çok dikkat ettikleri unsurun ders planları olduğu, bununla birlikte velilerin imkânlarını da göz önünde bulundukları sonucuna ulaşılmıştır. Ogelman (2014) yaptığı çalışmada ailenin imkânlarının ve katılma ihtimallerinin okul öncesi öğretmenler açısından önemli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Kurtulmuş (2016) yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlerin aile etkinliği planlarken ders planlarındaki etkinlikleri temel olarak aldıklarını ifade etmektedir. Görür (2020)’ün araştırma sonucuna göre de öğretmenlerin aile katılım etkinliklerini planlarken en çok dikkat ettiği hususların başında aylık ve günlük planlarda belirtilen kazanımların gelmektedir. Araştırmanın bu konudaki sonucunun literatür ile

örtüşüğünü söylemek mümkündür.

Araştırmanın alt amaçlarına göre elde edilen bulgular değerlendirildiğinde velilerin aile birliğinin aile katılımı etkinliklerinde en etkili unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Atakan (2010) yaptığı çalışmada aile katılımı etkinliklerinde ailenin birlikte katılımının, etkinlik üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğundan bahsetmektedir. Ayrıca Akgün (2022) tarafından yapılan çalışma bulgularında da öğretmen ve okul yöneticileri tarafından aile birliğinin önemine sıkça değinildiği dikkati çekmektedir. Araştırma sonuçları birlikte değerlendirildiğinde sonucun literatüre paralel olduğunu söylemek mümkündür.

Öğretmen görüşlerine göre velilerin aile katılımı etkinliklerine katılmak konusunda isteksiz olmalarının nedenlerinin başında ailelerin zaman yetersizliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Orçan Kaçan, Kimzan, Güler Yıldız ve Çağdaş (2019) da yaptıkları araştırmanın sonucunda hem öğretmen görüşlerine göre hem de veli görüşlerine göre en önemli engelin zaman yetersizliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi eğitimde, öğretmen görüşlerine göre, aile katılımı etkinliklerinin çocuklar üzerindeki etkilerinin başında çocukların etkinliklere katılma yönünde isteklerinin artması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Görür (2020) okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerin çocuklar üzerindeki etkilerini incelediğinde çocukların aileleri ile birlikte bir etkinlik yapmaktan mutlu olduklarını ortaya koymuştur. Araştırma sonucunun bu araştırma sonucu ile tam olarak örtüşüğünü söylemek mümkün olmasa da ulaşılan sonuçların birbirilerini destekler nitelikte olduğu düşünülebilir.

Araştırmanın son alt amacına göre elde edilen bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin ifadelerine göre aile katılımı etkinliklerine yönelik velilerden alınan dönüşlerin başında “okulu/öğretmeni tanıma imkânı” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Altan (2019)’ın yaptığı çalışmada veliler aile katılımı etkinlikleri ile en çok çocuklarının eğitim ortamlarını yakından tanımaktan duydukları mutluluğu dile getirmişlerdir. Bu araştırma sonucu ile örtüşüğü görülmüştür.

Araştırmanın sonuçları ve alan yazında yer alan konu ile ilgili araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinlikleri öğretmenler tarafından önemli olarak görülen ve planlarında daha fazla yer almalarını istedikleri türden etkinliklerdir. Bununla birlikte veliler de aile katılımı etkinliklerine her ne kadar yeterince zaman ayıramasalar da önem vermekte ve aile katılımı etkinliklerinde yer almaya çalışmaktadır. Aile katılımı etkinliklerinin verimli ve çocuğun beklenen kazanımlarını geliştirmesi için ailelerin bu etkinliklere olabildiğince birlikte katılması, çocuk açısından önemli olduğu gibi öğretmen tarafından da istenilen bir durumdur demek mümkündür.

Okul öncesi eğitimde aile katılımı ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarına göre, uygulayıcı konumunda olan öğretmenlere ve eğitim yöneticilerine yönelik ve konuyla ilgili araştırma yapmayı planlayan araştırmacılara yönelik birtakım öneriler getirilmiştir.

- Okul öncesi öğretmenlerin görüşlerine göre aile katılımı etkinliklerinin sıklığının yetersiz olduğu sonucundan yola çıkarak aile katılımı etkinliklerinin daha sık planlanması önerilir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin ders planlarında aile katılımı etkinliklerini planlarken aile imkânlarını göz önünde bulundurarak planlama yapmaları önerilir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımı etkinliklerini planlarken, ailelerin katılımının en fazla olabilmesi için, zamanı verimli kullanacak etkinlikler planlaması ve ailelerin katılması için mümkün olan en uygun zamanı tercihmeleri önerilir.

- Aile katılımı etkinlikleri ile ilgili öğretmenlerin yanı sıra okul öncesi okul yöneticilerinin de benzer başlıklar altında görüşleri alınarak karşılaştırma yapılabilir.
- Aile katılımı konusunda araştırma yapacak araştırmacıların konuya daha fazla zaman ayırarak öğrencileri ve velileri bir aile katılımı etkinliği esnasında gözlemleyerek konuyu daha derinlemesine araştırması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akgün, Z. (2022). *Okul öncesi eğitimde öğretmenlerin ve okul yönetiminin aile katılımında karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Akkaya, M. (2007). *Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Alisinanoğlu, F., Bay, D. ve Şimşek, Ö. (2014). Okul öncesi eğitimde okul aile işbirliği ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 1-13.
- Altan, S. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarının ebeveynlerin yaşam boyu öğrenme becerilerine katkısı*. Yüksek lisans tezi, Bartın Üniversitesi, Bartın.
- Atakan, H. (2010). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmalarının öğretmen ve ebeveyn görüşlerine göre değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Bilgin, F. (2022). Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğretmen motivasyonu üzerindeki etkileri ile ilgili öğretmen görüşleri: Ankara ili Sincan ilçesi örneği. *Route Education and Social Science Journal*, 9(4), 210-221.
- Cavkaytar, A. (2000). Okulöncesi eğitimde okul, aile, çevre işbirliği. Ş. Yaşar, *Okulöncesi eğitimin ilke ve yöntemleri* (ss.133-143). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okulöncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen- aile-çocuk ve kurum. *AKÜ Dergileri*, 6(1), 132-145.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(30), 1-18.
- Çetinkaya, H. (2017). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 4-6 yaş grubu çocukların annelerine yönelik bir aile katılımı programı önerisi*. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çıkar, İ. (2019). *İlkokul ve ortaokul düzeyinde aile katılımının veli görüşleri doğrultusunda incelenmesi: Van ili örneği*. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Decker, C. A., & Decker, J. (2005). *Planning and administering early childhood programs*. New Jersey: Upper Saddle River.
- Deveci, E. (2022). *Okul öncesi dönemde aile katılımına yönelik 2013-2021 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Erginer, A. ve Saklan, E. (2023). Cumhuriyet'in 100. Yılında Türkiye'de ve Seçilmiş Bazı Ülkelerde Okul Öncesi Eğitimin Durumu. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12, 60-79.

- Ersen, N. (2020). *Okul öncesi eğitimde aile katılım çalışmalarını engelleyen etmenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Görür, E. (2020). *Okul öncesi dönemde uygulanan aile katılımı etkinlikleri hakkında öğretmen görüşleri*. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Gülcan, M. ve Taner, N. (2011). İlköğretimde ev ziyaretinin okul başarısına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(22), 129-144.
- Gürşimşek, I. (2003). Okulöncesi eğitime aile katılımı ve psiko-sosyal gelişim. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 125-144.
- Kahraman Bağçeli, P. (2012). *Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okulöncesi eğitim programının 5-6 yaş çocukların ilkokula hazırbulunuşluk düzeylerine etkisi*. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Karaduman, T. (2016). *Preschool administrators' perception about parent involvement*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının artırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Kurtbaş, F. (2019). *Okul öncesi dönem değerler eğitimi uygulama çalışmalarında aile katılımının etkisine yönelik öğretmen görüşleri*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Kurtuluş, Z. (2016). Okul öncesi eğitimde uygulanan etkinlik planlarında aile katılımı boyutunun incelenmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 5(1), 71-84.
- Kutlu Abu, N. ve Kaymaz, Z. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin aile katılımına yönelik görüşlerinin derinlemesine incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 54, 156-183.
- MEB. (1996). 15. Millî Eğitim Şûrası. Ankara.
- MEB. (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü: <http://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf> adresinden alınmıştır
- MEB. (2013). Okul öncesi eğitim programı ile bütünleştirilmiş aile destek eğitim rehberi (OBADER). Ankara.
- Ogelman, H. G. (2014). okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı çalışmaları: denizli ili örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 259-284.
- Orçan Kaçan, M., Kimzan, İ., Güler Yıldız, T. ve Çağdaş, A. (2019). Öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 370-381.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 323-343.
- Özlen Demircan, H. (2012). *Developmentally appropriate practice and parental involvement in preschools: Parents and teacher perspectives*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Özsoy, R. Ş. (2017). *Okul öncesi eğitimde ailenin okula katılımı ve okul yöneticilerinin süreçteki yönetimi*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.

- Salvatierra, L., & Cabello, V. M. (2022). Starting at Home: What Does the Literature Indicate about Parental Involvement in Early Childhood STEM Education? *Education Sciences, 12*(3), 218.
- Taştepe, N. (2020). *The relationship between parents' perceptions of school climate and their involvement in early childhood education*. Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Uyanık Balat, G. (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim, 143*(32), 90-99.
- Yakıcı, A. P. (2018). *Okulöncesi velilerinin aile katılımını yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Yazar, A., Çelik, E. ve Kök, M. (2008). Aile katılımının okul öncesi eğitimde ve 2006 okul öncesi eğitim programındaki yeri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12*(2), 234-243.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. C. ve Dönmez, B. (2008). Okul-aile işbirliğine ilişkin bir araştırma: İstiklal İlköğretim Okulu örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 7*(23), 98-115.